

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з науково-педагогічної роботи
В.Л.Шаран

20 червня 2017 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СВІТОВА ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА

Галузь знань 01 Освіта

Спеціальність 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво). Спеціалізація - Художня культура

Статус дисципліни: варіативна

Інститут музичного мистецтва

Кафедра філософії імені професора Валерія Григоровича Скотного

Дані про вивчення дисципліни

Форма навчання	Курс	Семестр	Загальний обсяг кредитів ЄКТС дисципліни	Кількість годин						Курсова робота	Вид семестрового контролю	
				Аудиторні заняття					Самостійна робота		Залік	Екзамен
				Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття				
Денна	1	1	4/120	32	16			16	88		+	
Заочна	1	1	4/120	32	8			8	104		+	

Робоча програма складена на основі освітньої програми та навчального плану підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти

Розробник:

В.А. Бодак В.А. Бодак, доктор філос. наук, професор кафедри філософії імені професора Валерія Григоровича Скотного.

Схвалено на засіданні кафедри філософії імені професора Валерія Григоровича Скотного
Протокол № 4 від 14 травня 2017 р.

Завідувач кафедри *В.А. Бодак* В. А. Бодак
Підпис

Схвалено на засіданні науково-методичної ради історичного факультету.
Протокол № 5 від 29 травня 2017 р.

Схвалено на засіданні науково-методичної ради університету.
Протокол № 6 від 20 червня 2017 р.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: формування філософсько-антропологічного розуміння сутності і тенденцій художньої культури; уміння використовувати отримані знання для розвитку свого творчо-особистісного потенціалу в контексті завдань професійної діяльності.

Предмет: багатогранний і цілісний процес художнього розвитку людства.

Завдання: філософсько-антропологічне осмислення основних понять і актуальних проблеми художньої культури; оволодіння методологією системного аналізу актуальних проблем художнього процесу; акцентування уваги на багатстві типів та форм художності як уособленні багатства духовного досвіду людства; актуалізація сутності художньої творчості як екзистенційного запитування, як засобу самоздійснення, пошуків власного життєвого шляху і сенсу життя; наближення студентів до художнього сприйняття глибинних смислів художньої культури; осмислення головних тенденцій художньої культури в глобалізуючому світі.

Заплановані результати навчання:

Студент повинен знати:

Поняття і категорії: культура, художня культура, художність культури, світова художня культура, національна культура, професійна художня культура, художня школа, аматорство, народна культура, художня ідея, художній образ, художній досвід, символічна форма мистецтва, класичне мистецтво, романтична форма мистецтва, жанри мистецтва, види мистецтва, образотворчі мистецтва, виразальні мистецтва, синтетичні мистецтва, талант, геніальність, катарсис, калокагатія, символ, боголюдський діалог, канон, повсякденність, арт-простір, творчість, теургія, сакральне мистецтво, міфотворчість, архетип, мистецтво, фольклор, мемнона, діонісійне та аполонове начала духу, ідеал, естетичний ідеал, ідея, авангардна художня культура, постмодерн.

Студент повинен уміти:

загальна компетентність:

- формулювати проблему, яка розглядається; визначати мету і завдання дослідження; будувати одну або декілька робочих гіпотез дослідження з певної теми;
- аналізувати інформацію з різних джерел, користуватися літературою з бібліотек та електронних носіїв;
- професійно володіти основними методами, способами і засобами набуття, зберігання, обробки інформації;
- готувати, планувати, організовувати власну наукову діяльність;
- аналізувати актуальні ситуації й застосовувати вже наявні знання для такого аналізу;
- поєднувати та оперувати знаннями із суміжних дисциплін.

компетентність, що відповідає предмету:

- володіння філософсько-антропологічною термінологією та методологією системного аналізу в процесі осмислення актуальних проблем художньої культури;
- усвідомлення ролі і місця художньої культури в людинотворчих процесах;
- вміння розглядати історію мистецтв крізь призму основних екзистенцій людського існування;
- вміння надавати художньо-естетичну оцінку різноманітним явищам світової художньої культури;
- здатність співвідносити різноманітні явища світової та вітчизняної художньої культури з історичними та соціальними тенденціями певного часу, регіону, національної спільноти тощо;
- здатність толерантного відношення до різних соціокультурних реалій, національно-культурних і релігійних відмінностей;
- розуміння долі, призначення і відповідальності митця.

Місце дисципліни у структурно-логічній схемі підготовки фахівців: Навчальний курс “Світова художня культура” для магістрів є заключним рівнем знайомства студентів з історією світової художньої культури, особливостями якого є його філософсько-антропологічна направленість і методологія системного аналізу вивчення актуальних проблем художнього процесу (на попередніх рівнях підготовки студентів наголос робився тільки на вивченні загальної історії мистецтва, його мови або окремих його видів). Курсу “Світова художня культура” передують вивчення таких навчальних дисциплін: “Історія і теорія естетики”, “Історія української культури”, “Історія мистецтва” та інші.

Зміст дисципліни: Світова художня культура як феномен цілісного буття духовного досвіду людства. Художня творчість як пошуки власного шляху митця і сенсу життя. Художній талент і геніальність – цілісність самовиявів творчого духу. Багатство типів та форм художності. Професійна художність: індивідуалізація образу світу, об’єктивована в системі образів. Художня культура в глобалізуючому світі.

2. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Кількість годин							
	Денна форма навч.				Заочна форма навч.			
	Лекції	Лабораторні заняття	Семін. заняття	СРС	Лекції	Лабораторні заняття	Семін. заняття	СРС
1 семестр								
Тема 1. Світова художня культура як феномен цілісного буття духовного досвіду людства	2	-	2	16	4	-	2	16
Тема 2. Художня творчість як пошуки власного шляху митця і сенсу життя	4	-	4	18		-	4	20
Тема 3. Художній талент і геніальність – цілісність самовиявів творчого духу	2	-	2	12		-		16
Тема 4. Багатство типів та форм художності	4	-	4	16	2	-		22
Тема 5. Професійна художність: індивідуалізація образу світу, об’єктивована в системі образів	2	-	2	12				14
Тема 6. Художня культура в глобалізуючому світі	2	-	2	14	2		2	16
Разом за 1 семестр	16	-	16	88	8		8	104

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст лекційного курсу для студентів денної форми навчання

№ з/п	Перелік тем лекцій, їх анотації	К-ть годин
1	Світова художня культура як феномен цілісного буття духовного досвіду людства Актуальні питання філософсько-антропологічного осмислення феномену художньої культури [1, 2, 3, 4, 6, 12, 13, 17, 21, 35, 40, 48, 53, 54] Художня культура як духовно-історичний феномен [4, 6, 10, 13, 22, 21, 48, 54] Релігія і світова художня культура [18, 19, 20, 28]	2
2	Художня творчість як пошуки власного шляху митця і сенсу життя Мистецтво як досвід духовного запитування [3, 7, 19, 35, 38, 52] Доля і призначення митця [3, 8, 32, 41, 19, 52] Художник і актуальні проблеми світу [1, 15, 23, 24, 33, 43]	4
3	Художній таланти і геніальність – цілісність самовиявів творчого духу Поняття „художній таланти” та „геніальність” [3, 8, 13, 15, 41] Витоки творчо-формуючих умінь: генеза, способи вияву [3, 7, 13, 17, 21] Художній таланти, геніальність та національні художньо-мистецькі школи [12, 13, 23, 38, 46]	2
4	Багатство типів та форм художності Символічний тип художності: діалектика ідеї та образу [3, 4, 8, 9, 13, 47] Класична художність [4, 13, 15, 24, 47] Романтичний тип художності: уособлення невичерпних можливостей формуючого духу [4, 13, 37, 47]	4
5	Професійна художність: індивідуалізація образу світу, об’єктивована в системі образів Закономірності становлення індивідуалізованих способів художнього формування образу світу [9, 13, 37, 47, 51] Своєрідність змісту досвіду, втіленого в художньо-образній мові професійного мистецтва [4, 13, 18, 23, 51] Народна художня культура як духовне підґрунтя професійної художньої культури [4, 13, 30, 47, 51]	2
6	Художня культура в глобалізуючому світі Особливості художньої культури в глобалізуючому світі [11, 16, 27, 29, 34, 39, 46] Постмодерністська парадигма художньої культури [14, 45, 46, 49] Сучасне мистецтво і повсякденність [31, 39, 45, 46, 49]	2
	Разом за 1 семестр:	16

Зміст лекційного курсу для студентів заочної форми навчання

№ з/п	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
1	Світова художня культура як феномен цілісного буття духовного досвіду людства Актуальні питання філософсько-антропологічного осмислення феномену художньої культури [1, 2, 3, 4, 6, 12, 13, 17, 21, 35, 40, 48, 53, 54] Художня культура як духовно-історичний феномен [4, 6, 10, 13, 22, 21, 48, 54] Релігія і світова художня культура [18, 19, 20, 28]	2
2	Художня творчість як пошуки власного шляху митця і сенсу життя Мистецтво як досвід духовного запитування [3, 7, 19, 35, 38, 52] Доля і призначення митця [3, 8, 32, 41, 19, 52] Художник і актуальні проблеми світу [1, 15, 23, 24, 33, 43]	2
3	Багатство типів та форм художності Символічний тип художності: діалектика ідеї та образу [3, 4, 8, 9, 13, 47] Класична художність [4, 13, 15, 24, 47] Романтичний тип художності: уособлення невичерпних можливостей формуючого духу [4, 13, 37, 47]	2
4	Художня культура в глобалізуючому світі Особливості художньої культури в глобалізуючому світі [11, 16, 27, 29, 34, 39, 46] Постмодерністська парадигма художньої культури [14, 45, 46, 49] Сучасне мистецтво і повсякденність [31, 39, 45, 46, 49]	2
Разом за 1 семестр		8

Перелік семінарських занять для студентів денної форми навчання

№ з/п	Тема семінарського заняття	Кількість годин
1	Світова художня культура як феномен цілісного буття духовного досвіду людства [1, 2, 3, 4, 6, 12, 13, 17, 21, 35, 40, 48, 53, 54]	2
2	Художня творчість як пошуки власного шляху митця і сенсу життя [3, 8, 7, 19, 32, 35, 41, 38, 52]	4
3	Художній талант і геніальність – цілісність самовиявів творчого духу [3, 7, 8, 13, 15, 38, 41]	2
4	Багатство типів та форм художності [3, 4, 8, 9, 13, 15, 24, 37, 47]	4
5	Професійна художність: індивідуалізація образу світу, об'єктивована в системі образів [4, 9, 13, 18, 37, 23, 47, 51]	2
6	Художня культура в глобалізуючому світі [11, 14, 16, 27, 29, 34, 39, 45, 46]	2
Разом за 1 семестр:		16

Перелік семінарських занять для студентів заочної форми навчання

№ з/п	Тема семінарського заняття	Кількість годин
1	Світова художня культура як феномен цілісного буття духовного досвіду людства [1, 2, 3, 4, 6, 12, 13, 17, 21, 35, 40, 48, 53, 54]	2
2	Художня творчість як пошуки власного шляху митця і сенсу життя [3, 8, 7, 19, 32, 35, 41, 38, 52]	2
3	Багатство типів та форм художності [3, 4, 8, 9, 13, 15, 24, 37, 47]	2
4	Художня культура в глобалізуючому світі [11, 14, 16, 27, 29, 34, 39, 45, 46, 49]	2
Разом за 1 семестр:		8

Зміст самостійної (індивідуальної) роботи

Номер тижня	Зміст самостійної (індивідуальної) роботи	Кількість годин
1.	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до семінарського заняття «Світова художня культура як феномен цілісного буття духовного досвіду людства»	4
2	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до семінарського заняття «Художня творчість як пошуки власного шляху митця і сенсу життя»	6
3	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до семінарського заняття «Художній талант і геніальність – цілісність самовиявів творчого духу»	6
4	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до семінарського заняття «Багатство типів та форм художності».	6
5	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до семінарського заняття «Професійна художність: індивідуалізація образу світу, об'єктивована в системі образів»	4
6	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до семінарського заняття «Художня культура в глобалізуючому світі»	6
12	Отримання теми індивідуального завдання і виконання індивідуального завдання	16
13	Підготовка до контрольної роботи	8
14	Підготовка до співбесіди з лектором	10
Разом за 1 семестр:		88

4. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне навчально-дослідне завдання включає опрацювання теоретичної літератури з проблеми. Воно передбачає вміння студента складати план роботи, формулювати вступ, розкривати питання плану та робити висновки. Обсяг – 8-10 сторінок. Список джерел – 10-15 позицій. Формат А4 в текстових редакторах Word, поля: верхнє і нижнє – 2,0 см, ліве – 2,5 см, праве – 1,5 см; шрифт Times NewRoman, розмір шрифту – 14, інтервал – 1,5.

Структура ІНДЗ: вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел (10-15 позицій).

Критерії оцінювання ІНДЗ

10 балів	1 б.	Технічне оформлення.
	1 б.	Вступна частина.
	3 б.	Основна частина (повнота розкриття теми, посилання на використану літературу).
	2 б.	Висновки.
	1 б.	Список літератури.
	2 б.	Захист ІНДЗ.

Перелік тем для індивідуальних навчально-дослідних завдань

1. Гегель: типологічна характеристика художності в її історичному розвитку.
2. М. Бердяєв про творче сходження до свободи та теургічні можливості сучасного мистецтва.
3. Проблема онтології сакрального мистецтва в творчій спадщині П.Флоренського.
4. І. Ільїн про мистецтво як радість і служіння.
5. М. Бахтін про естетичну модель історії як боголюдський діалог.
6. М. Бахтін про мистецтво і відповідальність.

7. Художня свідомість як міфотворчість.
8. Життєве середовище як форма існування мистецтва.
9. Сенси мистецтва і сучасність.
10. М. Гоголь про долю художника.
11. Ортега-и-Гассет Х. про дегуманізацію мистецтва.
12. Образ "корабля дураків" у світовій художній культурі.
13. Церковний канон і художня творчість.
14. Особливості українського арт-простору.
15. Художній ринок сучасного мистецтва.

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Основними методами навчання, за допомогою яких відбувається передача та засвоєння знань, умінь і навичок є:

- словесний метод (розповідь, бесіда);
- метод проблемного викладу, завдяки якому студенти стають співучасниками наукового пошуку;
- пошуково-евристичний метод (організація активного пошуку рішення висунутих у навчанні або сформульованих самостійно пізнавальних завдань);
- дослідницький метод (навчальна робота безпосередньо переростає в наукове дослідження, в якому проявляється ініціатива, самостійність, творчий пошук у дослідницькій діяльності);
- дискусійний метод.

6. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Основними методами контролю є поточний, тематичний, підсумковий, зокрема:

- оцінювання знань під час семінарських занять;
- контрольні та тестові завдання;
- оцінювання індивідуального навчально-дослідного завдання;
- перевірка рівня опрацювання першоджерел;
- екзамен.

7. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Семестрова підсумкова оцінка визначається як сума балів з усіх видів навчальної роботи.

Розподіл 100 балів між видами робіт:

Поточне тестування та самостійна робота				Сума	Екзамен
				<i>S_{пот.}</i>	<i>S_{іде.}</i>
Відповіді на семінарських заняттях	Контрольна робота	Співбесіда	Індивідуальне навчально-дослідне завдання	100	100
40	20	30	10		
Ваговий коефіцієнт				0,6	0,4

Кількість балів, що виставляється за семінарське заняття, враховує: усне опитування студентів; вміння відповідати на контрольні запитання та здатність знаходити варіанти творчого підходу до питань. Облік успішності за усні виступи на семінарських заняттях

студентів групи ведеться за **чотирибальною** шкалою Бали за усні відповіді обраховується за формулою: $x = \frac{A}{n} \cdot \frac{K}{5}$, де $K=40$, A – сума усіх поточних оцінок за чотирибальною шкалою при вивченні змістового модуля, включаючи оцінки «2», n – кількість цих оцінок n (не менше 3), $\frac{A}{n}$ – середня оцінка за усні виступи. Кількість балів x заокруглюють до цілих.

Якщо середня оцінка поточного контролю менша за 2.5, то $x = 0$.

$$S_{\text{сум.}} = 0.6 \cdot S_{\text{пот.}} + 0.4 \cdot S_{\text{нйде.}}$$

Оцінка «**відмінно**» ставиться тоді, коли студент:

- у повному обсязі володіє змістом навчального предмету, понятійно-категоріальним апаратом, основними теоріями і фактами. Студент здатний систематизувати, узагальнювати, творчо інтерпретувати феномени духовно-практичного життя у вимірах філософської рефлексії;

- буде відповідь за власним планом, актуалізуючи власний духовно-душевний досвід.

Оцінка «**добре**» ставиться:

- коли відповідь відповідає основним вимогам до відповіді на оцінку «відмінно», але студент не використовує власний план відповіді, не може встановити зв'язку з раніше вивченим матеріалом та подіями сучасності.

Оцінка «**задовільно**» ставиться:

- якщо більша частина відповіді задовольняє вимогам до оцінки «добре», але у знаннях виявляються істотні прогалини; при цьому студент володіє на певному рівні основними поняттями та фактами курсу.

Оцінка «**незадовільно**» ставиться тоді, коли студент не відповідає вищеназваним вимогам.

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Аристотель. Поетика. – К.: Мистецтво, 1967. – 134 с.
2. Бергсон А. Творческая эволюция. /А. Бергсон; [пер. с франц. В. А. Флеровой]. – М. : Канон-Пресс, Кучково Поле, 1998. – 384 с.
3. Бердяев Н.А. Смысл творчества: Опыт оправдания человека. М.: АСТ; Харьков «Фолио», 2004. - 678 с.
4. Бердяев М.О. Воля до життя і воля до культури // Філософська і соціологічна думка. – 1989. – № 11. – С.86–93
5. Волкова Е.В. Произведение искусства в мире художественной культуры. – М.: Искусство, 1988. – 240 с.
6. Гатальська С. М. Філософія культури. Підручник / С. М. Гатальська. – К. : Либідь, 2005. – 328 с.
7. Дворжак М. История искусства как история духа / М. Дворжак; пер. с нем. А.А. Сидорова, В.С. Сидоровой, А.К. Лепорка. — СПб.: Академический проект, 2001. — 336 с.
8. Ильин И.А.. О художественном совершенстве. [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://sinsam.kirsoft.com.ru/KSNews_71.htm.
9. Історія світової культури: Навч. посібник / Керівник авт. колективу Л. Т. Левчук. – 3-тє вид. – Київ Либідь, 2000. – 368 с.
10. Каган, М.С. Введение в историю мировой культуры. Кн.1 / М.С. Каган. - СПб.: Петрополис, 2003. – 383 с.
11. Кончаловский А. Победа рынка над искусством. [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.akonchalovsky.ru/publications/articles/2005/02/09/publications_30.html
12. Лихачев Д.С. Очерки по философии художественного творчества СПб: Русско-Балтийский информационный центр БЛИЦ, 1999. - 192 с.

13. Мовчан В. Естетика: історія і теорія: навч. посіб. / В. С. Мовчан. - Жовква : Місіонер, 2010. - 735 с.
14. Маньковская Н. Б. Эстетика постмодернизма. — СПб.: Алетейя, 2000г. — 347 с.
15. Ницше Ф. Рождение трагедии из духа музыки. [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://on4a.narod.ru/nietzsche_rojdenie-1.pdf
16. Ортега-и-Гассет Х. Дегуманизация искусства. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://lib.ru/FILOSOF/ORTEGA/ortega12.txt>
17. Ортега-и-Гассет Х. Эстетика. Философия культуры. – М.: Искусство, 1991. – 522 с.
18. Світова художня культура : Від первісного суспільства до початку середньовіччя: Навч. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закл. / О. П. Щолокова, С. В. Шип, О. Л. Шевнюк, О. М. Семашко. – К. : Вища школа, 2004. - 175 с.
19. Трубецкой Е.Н. Умозрение в красках. Вопрос о смысле жизни в древнерусской религиозной живописи. Публичная лекция. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://lib.pravmir.ru/library/readbook/1235>
20. Флоренский П.А. Культ и культура // Богословские труды. – Сб. 17. – М., 1977. – 366 с.
21. Фромм Э. Психоанализ и культура // Избранные труды К.Хорни и Э.Фромма. - М.: Юрист, 1995. – 623 с.
22. Художня культура світу: Європейський культурний регіон. – Київ: Вища школа, 2001. – 191 с.
23. Черепанова С.О. Проблема людини в українському мистецтві: навч. посіб. – Львів: Світ, 2001. – 296 с.

Допоміжна література:

24. Алпатов М.В. Этюды по всеобщей истории искусств. Избранные искусствоведческие работы / М.В. Алпатов. – М.: Сов. художник, 1979. — 286с.
25. Барт Р. Избранные работы: Семиотика. Поэтика. – М.: Прогресс, 1989. – 615 с.
26. Батракова С.П. От Сезанна к Пикассо. Художник 20 века и язык живописи. — М.: Наука, 1996. — 176 с.
27. Бауман З. Глобализация. Последствия для человека и общества / З. Бауман ; [пер. с англ. М. Л. Коробочкин]. – М. : Весь Мир, 2004. – 188 с.
28. Бодак В. Релігія і культура: взаємодія та взаємовплив : [монографія] / В.Бодак. – Київ-Дрогобич : Коло, 2005. – 305 с.
29. Босенко А. Массовое одиночество современного искусства / А. Босенко // Художня культура. Актуальні проблеми. - 2005. - Вип. 2. - С. 217-235.
30. Бурлачук В. Ф. Традиція, ритуал, свято як система соціального відчуття / В. Ф. Бурлачук // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2002. – № 2. – С. 147-159.
31. Вельфлин Г. Основные понятия истории искусств : проблема эволюции стиля в новом искусстве /Г. Вельфлин ; пер. с нем. А. А. Франковского ; вступ. ст. Р. Пельше. – М. : Изд-во В. Шевчук, 2002. — 289 с.
32. Гоголь М. Портрет Зібрання творів: у 7 т. — Т. 4: Повісті / упоряд. П.В. Михед. 2009. — 232 с.
33. Гюго В. Мистецтво і народ: Збірник. – К.: Мистецтво, 1985. – 360 с.
34. Диалог культур в глобализирующемся мире: мировоззренческие аспекты: Ин-т философии/ Ред. В.С. Степин, А.А. Гусейнов. - М.: Наука, 2005. - 428 с.
35. Ильин И.А.. Что такое искусство. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.pravoslavie.ru/answers/0393.htm>
36. Ингарден Р. Художні цінності та естетичні цінності. // Філософська думка. – 2005. – № 6. – С. 65 – 88

37. Історія художньої культури. Західна Європа XIX - XX ст. : Підруч. для студ. вищ. навч. закл. мистец. і культури / В. М. Шейко, О. А. Гаврюшенко, О. В. Кравченко; Харк. держ. акад. культури. - Х., 2001. - 206 с
38. Кримський С. Українська культура та її базові архетипи //С. Кримський. Мудреці завжди в меншинстві. (Статті різних лет).-К.:Видавничий дім Дмитрик Бураго, 2012. -С.156-180.
39. Лексикон нонклассики. Художественно-эстетическая культура XX века. / Под ред. В.В.Бычкова. - М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2003. - 607 с.
40. Лосев, А.Ф. Проблема художественного стиля / А. Ф. Лосев; Сост. и авт. предисл. А. А. Тахо-Годи. - Киев : Collegium : Киевская акад. євробізнеса, 1994. - 285 с.
41. Метаморфози творческого Я художника: сб. ст. / Отв. ред. О.А. Кривцун. М.: Памятники исторической мысли, 2005. - 376 с.
42. Мова і художня творчість / ред.: С. Б. Бураго; Ін-т міжнар. відносин Київ. нац. ун-ту ім. Т.Шевченка. - К., 2000. - 464 с. - (Мова і культура. Сер. Філологія; Вип. 2, т. 3).
43. Моруа А. Мистецтво і життя. - К.: Мистецтво, 1990. - 360 с.
44. Огюст Роден. Мысли об искусстве. Воспоминания современников /Сост., подгот. текста Н.И. Рыбаковой. -М.: Республика, 2000. — 367с.
45. Постмодернизм: Энциклопедия: Понятия, термины, концепты... / Сост. и науч. ред. А. А. Грицанов, М. А. Можейко. - Минск: Интерпрессервис: Книжный дом, 2001. - 1037 с.
46. Соловйов О. «Нова хвиля» в українському мистецтві 90-х рр. XX ст. та її трансформації / Олександр Соловйов // Сучасне мистецтво : наук. зб. / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. - К., 2004. - Вип. 1. - С. 34-47.
47. Українська культура: історія і сучасність. Навч. посібн. /За ред. Черепанової С. - Львів: Світ, 1994. - 455 с.
48. Хейзинга Й. Homo ludens. В тени завтрашнего дня. - М., 1992. - 464 с.
49. Хофман В. Основы современного искусства. Введение в его символические формы/ В. Хофман; пер. с нем. А. Белобратова; Ред. И. Чечот и А. Лепорк. - Спб.: Академический проект, 2004 - 560 с.
50. Художественный мир глазами иностранцев: впечатления, взаимовлияния, новые тенденции. Сб. статей / Отв. ред. Е.Д. Федотова. М.: Памятники исторической мысли, 2013. - 534 с.
51. Художня культура. Актуальні проблеми : Наук. вісн. Вип. 1 / ред.: Н. Корнієнко; Ін-т пробл. сучас. мистец. Акад. мистец. України. - К. : Муз. Україна, 2004. - 271 с.
52. Цветаева М. Искусство при свете совести. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.tsvetayeva.com/prose/pr_iskustwo_pri_sovesti
53. Черникова В. Е. Художественная коммуникация: Философский анализ теорий XX века. - Х.: Основа, 1996. - 168 с.
54. Шеллинг Ф.В. Философия искусства. - М.: Мысль, 1999. - 580 с.

Інтернет ресурси:

55. www.ehu-international.org/ - Центр досліджень Європейського гуманітарного університету.
56. www.lib.com.ua/ - електронна бібліотека (Україна)
57. East View Information services [Electronic resource]: [Інформаційна служба з базами даних по гуманітарним і природничим наукам]. - Electronic data. - Minneapolis, USA [n.d.]. - Mode of access : <http://www.eastview.com/>
58. Grove Art Online [Electronic resource]: [Онлайн ресурс по історії образотворчого мистецтва]. - Electronic data. - Oxford University Press [cop. 2007 — 2011]. - Mode of access : <http://www.oxfordartonline.com/public/>

59. JSTOR [Electronic resource]: [Повнотекстова база даних англомовних наукових журналів]. – Electronic data. – New York — Ann Arbor, Michigan [cop. 2000-2011]. – Mode of access: <http://www.jstor.org/>
60. <http://www.artinfo.ru/ru> - Банк даних сучасного мистецтва Артінфо.
61. <http://artdic.ru/> 5. ЭБС IPRbooks <http://www.iprbookshop.ru> - Словарь терминов искусства